

Marafkó László

ÖNGYÓGYÍTÁS

Jegyzetlapok

Az írás mint öngyógyítás. A kibeszélés érvágása. S mikortól önbetegítés a folyamatos vérzés? Amikor társul hozzá a hiúság magamutogatása. Aktus a hajó tatján, az utasok szeme láttára.

*

Felírhatnám, ma kivel találkoztam. De ez volt-e napomban a legfontosabb? S nem az esetleges? Még ha szerveztem is e találkozást. S akkor hol a lényeg, a soha vissza nem térő, mely megvillant, mint ritka vad, melyre tüzelni halálos vétek? S egyébíránt eltalálhatatlan.

*

Nem önkomentárok s nem töredékek. Őstalapzaton korallzátonyok. Sejtetik a mélységet, de nem magyarázzák: következmények s nem következetesek. Önálló életük van, de történetük nem függetleníthető a hordozójuktól. Magától kirakodó szócsipkézet.

*

A korszakváltás hajszárepidését fölfedezni. Amit majd szakadékká tágít az idő. Talán ezt jelzi az elárvult, kitörni kész otthontalanság? Izgató játék: valamin naponta tapodunk, s valamikor attól a történelmi vonaltól számítják majd az új időt. A jövőből tekintve ott vált el a másik part.

*

Hangulatember. Megvető hangsúllyal. A hangulataid voltak a legpontosabb szeizmográfok: tektonikus mozgásokat jeleztek még a rendszerváltozás előtt. S nem hagytak nyugodni, míg meg nem feleltél. Minek is? A belső erkölcsi sugárzásnak? A kategorikus imperatívusznak? A morál istenujjának? Hangulatok. Mintha rejtett tartályokból - sérülés nyomán - szivárogná az illanó anyag. Ez volna a lélek? Nem tudni. De ott van, ha

elefántbőrű szokásokkal rejtenék is. Avagy ha szándékosan nem veszünk tudomást róla. Kicsapódik, porrá szárad, s az első fuvallatra betöltődik vele az életünk.

*

Már mindenütt voltál, pedig nem voltál mindenütt. De ötven után már így van. Legutoljára egy bankban - mint ügyfél. Reménybeli ügyfél. Kitiöntető udvariasság. Harminc évvel ezelőtt itt egy személyzeti osztály volt, ahol megtudtad, hogy abban az intézményben, amelynek itt székelt a főhatósága, felesleges vagy. Ma megszokott - természetellenes természetesség! - feleslegesnek lenni, de akkor - legalábbis a jelszavakban - kötelező volt a feleslegesség ellenkezője. Ha viszont bekövetkezett, akkor illet a kötelező optimizmus öntetével álcázni. Az elhízott személyzetis tehát azt mondta: „Ne keseredjen el, én már a siralomházban is voltam, mégis itt vagyok.” Mi közöm ehhez? - mondhattad volna a hájtömegnek, de szemtelenséget még abban a megalázó helyzetben sem érezted méltónak. Mivel a közlés évekre meghatározta életedet (pontosabban mindaz, ami a közlés mögött volt), ha csak eszedbe jutott, elemi indulatba jöttél. Ma már mosolyogni lehetne az élet ilyen - megtörténtekor tragikusnak tetsző - dolgain. Tudnál mosolyogni, sőt röhögni is, ezen s bármin, ami felvidámít, de utólag nem kívánsz fölényeskedni. Az elnéző mosolyra is születni kell, s vélhetően másra születél. Immár jó volna tudni, mire.

*

Az írás monomániája (is) feleslegessé válhat, ha az emberi képzeletet láthatóvá teszik, kivetítik. A háromdimenziósság sem hiú remény. Ám ez bizonyos kevés: az érzelmek, hangulatok zene finomságú megjelenítése sem maradhat el. A bioáramok ismeretében talán ennek is meglesz a módja.

Persze, nem egy tökéletes hazugságvizsgáló céljából! Nem a titkos gondolatok feltárása miatt.

A művészi világfelfogás és alkotás belső folyamatának leképezése végett: izgalmasabb lesz, mint az évezredek során megszokott végeredmény, a mű megismerése és jó-rossz értelmezése.

Az ötletet először egy osztálytársamtól hallottam. Nem volt különleges fiú - vagy mégis? Jófejú volt, de az egyik évben például több tárgyból éretlenül és indokolatlanul bukásra állt. Apja - egy igényes mérnök - engem teremtett le, hogy miért nem figyelmeztettem őt időben. Egy egyesületben atletizáltunk, s néha felmentem hozzájuk. No, de kamaszok közt az ilyen közlés árulásszámba ment volna.

Ha ilyen ötletei voltak, biztos, hogy az iskolában felismert képességeknél több szunnyadt benne. Örökre elszunnyadt: az egyik érettségi találkozón hallottuk, hogy egy vasárnapi ebéd közben hirtelen ledőlt a székből és meghalt. Rögtön eszembe jutott: az edzések után mindig panaszkodott a szívére. Az edzőnk szimulánsnak tartotta, mert a kötelező sportorvosi vizsgálat semmit sem mutatott ki. A boncolás igen: a születéstől meglevő elváltozást a szívben.

A következő évtizedekben lehet, hogy megszületik az „agymultimédia”, a születőfélben is látható mű. A feltalálásért névtelen osztálytársamé az érdem.

Jóelőre jelzem, mint az utókor be nem jegyzett találmányi hivatala.

*

Cizellálni a torzó töréseit. Fúróval és rás-pollyal imitálni a törésvonal természetes szeszélyességét. A vak természetet utánozni, De akkor vak-e? S vajon mi vagyunk-e a látók?

*

Fehér közbuborék az éjszakában. A vadul ráirányított fényekben. Márványhajó.

Éjfél után is zsigong a piazza.

Harminc éve üres volt. Áprilisi eső verte a falakat. Húsvét volt, otthonokba szívó ünnep. A busz odaállt a Santa Maria del Fiore oldalához. Kiszállás nélkül bámulták a falakat. Hát ez az - a művészettörténet nagy állathatározójából.

Most a fiával áll itt. Éjszaka lesétáltak a domb-ról, ahol valaha Boccaccio hősei mesélték a történeteiket.

Akkor a vasfüggöny mögül érkeztek. Ez a vasfüggöny - utólagos meghatározás. Az egyetemi kollégium válogatott társasága cserélt egy hétre a bolognai egyetem hallgatóival, s jutott egy kiruccanásnyi Firenzére is. A legmagasabb fórumokat is bejárta az út engedélyeztetése, a félelem miatt, hátha valaki kintmarad. Pedig akkor a többség (még) jóhiszemű volt: valószínűleg rábeszélésre sem maradtak volna ott. Később - az már más. Az egyik férjhez ment Franciaországba - inkább Franciaországhoz. A másik profesztor lett Amerikában. Mert azért az mégiscsak vasfüggöny volt, még ha különös cirádákkal volt is tele errefelé.

A fia mellett hangokat bugyborékoló külföldi mit is tudhatja, mennyivel más ez a fehér márvány dóm annál, mint ami látható. Csak egy kicsit más irányból kell - nem nézni - érkezni ide.

*

Bartók azt írta, hogy Kodály műveiben öltött legtökéletesebben testet a magyar szellem. Micsoda pályatársi gesztus! Féltékenységmentes. De hagyjuk ezeket a halandó megközelítéseket. Ő maga, aki szintén gyűjtött népzene, s inspiráló forrásnak tekintette, vajon önmagát hova sorolta? A népzene felhasználásának három válfaját különböztette meg, s a legmagasabbrendűnek azt tartotta, amikor a folklór szellemében alkot valaki, tehát nem díszítőelemként, imitációként használja. Ha Kodály művei a magyar szellemet, az övéi a kor lelkét testesítették meg. De ettől még a magyar szelleműsége aligha fokozható le kisebb töménységűvé. E zaklatott és vívódó kor, a XX. század kataklizmáit magyarként átszűrve magán emelkedett az egyetemes diszharmoniai világába.

*

Ezt az évtizedet századok múltán is elemzik majd. Melyik magyar évtizedet nem? Történelem - lelkizés a vak eseményekkel.

*

A beszéd: sebnyalogatás. Tele sebbel a világ s a szánk. Nyálunk vesztettül, reménytelenül és értelmetlenül, mint az idioták.